

**ИЧКИ ИШЛАР ОРГАНЛАРИ ШАХСИЙ ТАРКИБИНИНГ ЖИСМОНИЙ
ТАЙЁРГАРЛИГИ ҲОЛАТИ ВА МУАММОЛАРИ****Мирзакулов Акром Гафуржанович***Ўзбекистон Республикаси Ички Ишлар Вазирлиги Академияси**Жанговар ва жисмоний тайёргарлик кафедраси ўқитувчиси**e-mail: akrom.mir1988@gmail.com*

Аннотация: Ушбу мақолада ички ишлар органлари шахсий таркибининг бугунги кундаги жисмоний ҳолати ва ундаги муаммолар кенг ёритилган. Ички ишлар органлари ходимларига қўйиладиган талаблардан келиб чиқиб, ҳақиқий ходимлар, яъни юксак маънавий-ахлоқий тамойилларга эга, муносиб ҳуқуқий жанговар ва жисмоний тайёргарликка эга бўлган шахслар назарда тутилган. Юқори малакали ходимни тайёрлашнинг энг муҳим босқичи ички ишлар вазирлигининг таълим муассасаларида ходимни тайёрлаш бўлиб, у ерда тайёргарликнинг асосий турларидан бири жанговар ва жисмоний тайёргарлик бўлиши кераклиги ёритилган.

Калим сўзлар: жисмоний тарбия, жанговар тайёргарлик, махсус тайёргарлик, жисмоний машқлар, юктамалар, энгил атлетика, қўл жанги.

Ҳуқуқни муҳофаза қилувчи органлар, хусусан, давлатнинг ички ишлар органлари жиноятчиликка қарши курашнинг асосий омили ҳисобланади. Ички ишлар органи ходимининг муваффақиятли касбий фаолиятининг асосий таркибий қисмларидан бири жисмоний тайёргарлигининг юқори даражасидир. Бу жиноий элементларнинг ҳужумларини қайтариш учун доимий жанговар тайёргарлик ҳолатида бўлиш зарурати билан боғлиқ. Ходимлар ўз хизмат фаолиятидаги экстремал вазиятларга нафақат замонавий қуроллардан, балки махсус тайёргарлик усуллари ва воситаларидан фойдаланган ҳолда ўз вақтида жавоб қайтаришлари шарт. Илмий ва махсус адабиётларда ички ишлар органлари ходимлари жисмоний тарбиясининг мазмуни, йўналиши ва методикаси муаммоси кенг кўриб чиқилди. Ушбу масалалар доираси меъёрий ҳужжатларда ҳам кўрсатилган, бу эса ходимнинг жисмоний тайёргарлигининг бутун давлат учун аҳамияти ва долзарблигини кўрсатади. Ҳуқуқ-тартиботни сақлаш, жамият хавфсизлигини таъминлашда ҳуқуқни муҳофаза қилувчи органларнинг ўрни юқори. Ички ишлар органларининг самарали ва мувофиқлаштирилган ишидан, мазкур тузилмаларнинг жамоат тузилмалари, маҳаллий давлат ҳокимияти органлари ва фуқаролар билан ўзаро ҳамкорлигидан нафақат жамият, балки ҳар бир фуқаронинг осойишта ҳаёти кўп жиҳатдан боғлиқ.

Ички ишлар органлари ходимларига қўйиладиган талаблардан келиб чиқиб, ҳақиқий ходимлар, яъни юксак маънавий-ахлоқий тамойилларга эга, муносиб ҳуқуқий жанговар ва жисмоний тайёргарликка эга бўлган шахслар назарда тутилади.

Қонун нормаларини билиш ва уларни хизмат фаолиятида қўллаш қобилияти Ички ишлар вазирлиги тизимида самарали хизмат кўрсатишнинг зарурий элементи

ҳисобланади, аммо ҳозирги вақтда ички ишлар органлари ходимларидан юқори жисмоний тайёргарлик кўпроқ талаб қилинмоқда. ишлар органлари.

Жисмоний машқлар ва юкламаларнинг ички ишлар органлари ва бошқармалари шахсий таркибига катта ижобий таъсирини қайд этмаслик мумкин эмас.

Маълумки, барча ҳуқуқни муҳофаза қилувчи органларда ходимларни жисмоний тарбиялаш ишлари олиб борилмоқда. Бу эҳтиёж ишнинг ўзига хослиги билан боғлиқ: қонунни бузганларга нисбатан мажбурлов чораларини қўллаш эҳтимоли, ички ишлар ходимига нисбатан зўравонликнинг олдини олиш ва бошқалар.

Шу муносабат билан ички ишлар бўлимида хизматга илк бор кирган ходимни ўқитишда шахсий хавфсизлигини таъминлаш устувор вазифа ҳисобланади. Бу факт ички ишлар органларининг барча бўлинмалари ходимларига тегишли бўлиб, расмий вазифаларни бажаришнинг ўзига хос хусусиятлари билан боғлиқ.

Масалан, патрул ходимининг вазифаларига маршрутни, шу жумладан тунги вақтда патруллик қилиш киради, бу ўз-ўзидан ҳаёт ва соғлиқ учун хавф туғдиради.

Ходим ўз хавфсизлигини унутмасдан, бошқа фуқароларга нисбатан зўравонликнинг олдини олишга мажбурдир. Патрул-пост бўлинмалари фаолияти натижалари жамоат тартиби ва фуқаролар хавфсизлигини таъминлаш борасидаги ишлар самарадорлиги ҳақида энг ёрқин ифода этади.

Ҳуқуқбузарларни ушлаш ички ишлар органлари ходимларининг энг муҳим вазифаларидан бири бўлганлиги сабабли, шахсий жанговар ва жисмоний тайёргарлик даражасига юқори талаблар қўйилмоқда.

Ички ишлар бошқармасидаги хизматнинг амалий тажрибасидан ҳамда ходимларнинг жанговар ва жисмоний тайёргарлиги даражасидаги мавжуд муаммолардан келиб чиқиб шуни таъкидлаш керакки, шахсий таркибнинг жисмоний тайёргарлиги муҳимлигига етарлича баҳо бермаслик асоссиз йўқотишларга ва қўпол касбий тажовузларга айланади. хатолар.

Кўпинча бундай ҳолатнинг сабаблари ходимлар ўртасида қаттиқ жанг санъати кўникмаларининг етишмаслиги, шаклланган профессионал муҳим жисмоний ва ақлий фазилатларнинг паст даражаси, психофизиологик функциялар ва шахсий хусусиятлар, нотўғри мослашиш, паст касбий кўрсаткичлар, касбий деформатсиянинг бошланиши ва бошқалар. касбий касалликлар.

Натижада, оператив фаолиятнинг қийин вазиятларида баъзи ходимлар йўқолади, улар вазиятни тезда баҳолай олмайди ва тўғри қарор қабул қила олмайди ва расмий фаолиятнинг умумий самарадорлиги пасаяди.

Бошқа томондан, соғлиғи яхши, касбий кўрсаткичлари юқори, жисмонан ривожланган ва психологик жиҳатдан барқарор ходим, қоида тариқасида, қўл жанги ёки жанг санъатининг бошқа турларида ўзига ишончи борлиги аниқланди. ўзига юкланган вазифаларни муваффақиятли бажаради ва ўзининг расмий фаолиятида танқидий вазиятларнинг юзага келиш эҳтимоли.

Шу муносабат билан ходимларнинг жисмоний тайёргарлиги ҳолати ва даражаси масалалари давлатимиз ва Ички ишлар вазирлиги раҳбарияти томонидан алоҳида назоратга олингани Ўзбекистон Республикасининг “Ички ишлар органлари

тўғрисида”ги қонунида ўз ифодасини топган. Президентнинг 29.11.17 йилдаги 3413-сон қарори ҳамда шу муносабат билан ички ишлар органлари ходимларининг жанговар, жисмоний ва маънавий-руҳий тайёргарлигини ошириш чора-тадбирларини ташкил этиш ва ўтказиш тартиби кўриб чиқилди ва тасдиқланди. Бу билан ходимлар ўртасида семириш ва ортиқча вазнга эга бўлган шахсларни аниқлаш, улар билан кўшимча жисмоний тарбия машғулотларини ўтказиш, тўғри овқатланиш бўйича шифокорлар малакасини ошириш ва маслаҳатлар бериш ишлари олиб борилмоқда.

Юқори малакали ходимни тайёрлашнинг энг муҳим босқичи ички ишлар вазирлигининг таълим муассасаларида ходимни тайёрлаш бўлиб, у ерда тайёргарликнинг асосий турларидан бири жанговар ва жисмоний тайёргарлик бўлиши керак.

Ички ишлар вазирлигининг таълим муассасаларида жисмоний тарбия мустақил ўқув интизоми бўлиб, асосий расмий вазифаси ҳуқуқ-тартиботни таъминлаш, шунингдек, фуқароларни жиной ва бошқа қонунга хилоф тажовузлардан ҳимоя қилиш бўлган талабалар ва курсантларни касбий тайёргарлигини таъминлайди.

Ички ишлар вазирлигининг таълим муассасаларида жисмоний тарбия асослари умумий жисмоний тайёргарлик ва махсус жисмоний тайёргарлик элементларини ўз ичига олади.

Жисмоний тарбия дастурига енгил атлетика, гимнастика, кўл жанги каби машқлар турлари ҳамда спорт ўйинлари киради.

Ички ишлар вазирлигининг таълим муассасаларидаги ўқув-машғулот йиғинлари жараёни, биринчи навбатда, курсантлар ўртасида “тезкор вазифаларни муваффақиятли бажаришга жисмоний ва психологик тайёргарлик”ни шакллантиришга, шунингдек, жисмоний кучдан, жанговар техника ва техникадан моҳирона фойдаланишга қаратилган. қонунга хилоф ҳаракатларга барҳам беришда махсус воситалар.

Шу билан бирга, жисмоний тарбия дарслари жараёнида курсантлар ўзларининг кундалик оператив фаолиятида зарур бўлган юқори самарадорлик ва функционалик кўникмаларини шакллантирадилар ва такомиллаштирадилар.

Шундай қилиб, ушбу омилларни уйғунликда ва уйғун комбинацияда қўллаш тингловчиларда барқарор ижтимоий-психологик фаоллик ва мотивациянинг намоён бўлишини, шунингдек, жисмоний фаолиятга йўналиш ва эҳтиёжларнинг қиймат манфаатларини таъминлайди.

Курсантларнинг индивидуал жисмоний маданиятини шакллантириш жараёнида асосий рол улар томонидан кейинги операцион ва хизмат фаолияти учун кўникма ва кўникмаларга эга бўлиб, уларнинг хусусиятлари қуйидагилардан иборат:

- касбий фаолият режими, тартибсиз иш вақти ва салбий руҳий таъсирлар шароитида, шу жумладан тунги вақтда катта ҳажмдаги ишларни бажариш зарурати туфайли юқори жисмоний ва руҳий стресснинг мавжудлиги буларнинг барчаси пайдо бўлиши ва ривожланишига олиб келади. касбий касалликлар;

- экстремал вазиятларда фуқароларнинг ҳаёти ва соғлиғини ҳимоя қилиш, экстремал шароитларда ўзини ҳимоя қилиш ва шахсий хавфсизликни таъминлаш, шу жумладан қуролсизлантириш ва жиноятчиларни ҳибсга олиш учун ҳаракат қилиш зарурати. ходимларнинг ҳаёти ва соғлиғига таҳдид.

Бундай шароитда курсантлар зарурий тайёргарлигисиз уларнинг кейинги амалий фаолиятида уларнинг ҳаракатларининг самарадорлиги мумкин эмас. Шу билан бирга, жисмоний тайёргарлик экстремал ва фавқулодда вазиятларда ҳаракатга тайёргарликнинг асосий таркибий қисмидир.

Курсантларнинг касбий ва амалий фаолиятидаги ижобий тенденциялар қаторига сўнгги йилларда умумий жиноятлар, жумладан, оғир жиноятлар сезиларли даражада камайганлиги, шунингдек, жамоат хавфсизлиги ва ҳуқуқ-тартиботнинг мустаҳкамлангани киради.

Шу билан бирга, ички ишлар органлари ходимлари қатор муаммоларни ҳал этишда катта ёрдам беряпти, деб ўйлаган ҳолда уларга “ишончи” бошлаган фуқаролар сони ортди.

Буларнинг барчаси Ўзбекистон Республикаси Президенти Ш.М.Мирзиёев ташаббуси билан ички ишлар органлари тизимида амалга оширилган ислохотлар туфайли амалга оширилди.

Шу билан бирга, шахсга қарши жиноятлар сонининг камайиши билан ҳар куни жиний хуружларни содир этишнинг янги шакллари ва воситалари пайдо бўлаётганини таъкидлаш лозим.

Шу муносабат билан Ўзбекистон Республикаси Ички ишлар вазирлиги томонидан Ички ишлар вазирлиги тизимидаги таълим муассасалари ўқувчилари ва курсантларининг жисмоний тайёргарлиги сифатини ошириш, маънавий-ахлоқий ва иродавий фазилатларини мустаҳкамлаш бўйича фаол ишлар амалга оширилди. ички ишлар бўлимининг оддий ва кўмондон ходимлари сифатида.

Жисмоний тарбия дарсларида курсантларга қуйидаги талаблар қўйилади:

- яхши саломатлик ва умумий кўрсаткичларнинг юқори даражаси;

- экстремал шароитларда ҳаракатларни бажаришга жисмоний ва маънавий-психологик тайёргарликнинг бундай даражасининг мавжудлиги, бу тезкор ва хизматни самарали ва муваффақиятли ҳал қилиш учун жисмоний куч ва жанговар кураш усулларида фойдаланишнинг қонунийлигига риоя этилишини белгилайди. вазибалар.

Жисмоний тарбия машғулоти муаммоларни ҳал қилишга ёрдам беради. характерни жиловлашга, шахснинг иродавий фазилатларини мустаҳкамлашга ва ташқи ва ички қийинчиликларни онгли равишда энгиб ўтишга қаратилган. Ташқи шароитларга ўқувчиларнинг таълим жараёнида дуч келадиган муҳит омиллари киради, ички шароит эса курсантларда ўқув машғулоти жараёнида юзага келадиган эмоционал ҳолат билан белгиланади.

Шу муносабат билан Ўзбекистон Республикаси Ички ишлар вазирлиги тизимидаги таълим муассасаларида таҳсил олаётган талаба ва курсантларнинг “Жисмоний тарбия” фанини ўзлаштиришидан асосий мақсад унинг асосий

этиборини ҳар томонлама соғлом, жисмонан баркамол кадрларни шакллантиришга йўналтиришдир. зарурий миқдорда махсус билимлар, амалий кўникмалар, кураш техникаси кўникмалари ва бошқа хизмат амалий машқлар. Шу билан бирга, жисмоний тарбия жараёнида тезкор ва хизмат вазифаларини муваффақиятли бажаришни таъминлайдиган психологик ва ахлоқий-иродавий фазилатлар тарбияланади.

Шу билан бирга, Ички ишлар вазирлиги тизимидаги таълим муассасаларида жисмоний тарбия машғулотларини ташкил этиш ва ўтказишда муайян муаммолар мавжуд.

Биринчи навбатда, лицейлар, Академия ва Ички ишлар вазирлиги Малака ошириш институтида жисмоний тарбия бўйича таълим дастурини синфлар сонини кўпайтириш йўналишида қайта кўриб чиқиш зарур. Шундай қилиб, дастурни қайта кўриб чиқиш ва "кўл жанги" бўлимида машғулотлар сонини кўпайтириш керак, бунда тик турганда, ётганда, бўғилиш техникаси, тутқичлардан, айланалардан озод қилиш, зарба бериш техникасини ва ҳимояни ўзлаштириш киради. ва бошқалар. Бундан ташқари, аёл полициячилар учун кўл жанги техникаси бўйича махсус курс ишлаб чиқиш зарур.

Ўзбекистон Республикаси Ички ишлар вазирлиги тизимидаги таълим муассасаларида ички ишлар органлари ходимларининг касбий тайёргарлиги тизимида жисмоний тарбия муаммоларини таҳлил қилиш ушбу жараёни оптималлаштириш имконини бермайдиган бир қатор асосий муаммоларни аниқлаш имконини беради. имкон қадар кўп.

Ҳап, биринчи навбатда, Ички ишлар бошқармасида хизматга (ўқишга) номзодларнинг жисмоний тайёргарлигининг ўта ётарли даражада бошланғич даражаси ҳақида кетмоқда. Бу умумтаълим мактаблари ва лицейларда жисмоний тарбия тизими самарадорлигининг пастлиги билан боғлиқ. Натижада таълим муассасалари ва ички ишлар бўлимларида жисмоний тарбия жараёнига юклама ортиб бормоқда.

Афсуски, бу ҳолатдан чиқиш йўли ҳали топилмади, чунки хизматга (ўқишга) номзодларнинг жисмоний тайёргарлиги бўйича жойларда кадрларни танлаш кўпинча ётарли даражада самарали амалга оширилмайди.

Ўзбекистон Республикаси Ички ишлар вазирлиги тизимидаги таълим муассасаларида “Жисмоний тарбия” ўқув фанини ўқитиш амалиёти таҳлили ўқув жараёнини ташкил этишда қуйидаги типик қийинчиликларни кўрсатади:

- жисмоний машқларнинг зарурий частотасининг йўқлиги;
- жисмоний тайёргарлик даражаси ва жинси бўйича ўқув гуруҳларининг юқори даражадаги ҳетероженлиги;
- ўқув жараёнининг касбий-амалий йўналишининг ётарли эмаслиги;
- тематик режалар мазмунини замонавий амалиётдан ажратиш;
- жисмоний тарбия бўйича тематик режалар мазмунини муайян тоифадаги тарбияланувчиларнинг вазифалари ва мақсадларини бажаришнинг ўзига хос хусусиятларидан ажратиш;

- жисмоний тарбия тизимининг яқинлиги, хорижий куч тузилмаларини тайёрлашнинг илғор тажрибаларидан ажралиб туриши;

- спорт базаси ва хавфсизликнинг етарли эмаслиги, замонавий спорт анжомлари етишмаслиги.

Бу муаммоларнинг деярли барчаси осонликча бартараф этилади ва тингловчилардан қўшимча ҳаракатларни тўплашни талаб қилмайди, мустақил жисмоний такомиллаштириш учун уларнинг мотивациясининг етарли даражада йўқлиги билан боғлиқ масалалар бундан мустасно.

Маълумки, мотивация шахснинг хулқ-атворининг асоси, фаолият манбаи ва фаолиятни рағбатлантириш тизимидир. Ҳар қандай таълим турига (жумладан, жисмоний тарбия) мотивацияни ошириш олий таълим психологияси ва педагогикасининг марказий вазифаларидан биридир.

Амалий маънода, талаба учун мотивацион асосни яратиш муаммосини ҳал қилиш унга таълимнинг энг мақбул шакллари аниқлашнинг илмий асосларини шакллантиришга ёрдам беради. Шу муносабат билан Ўзбекистон Республикаси Ички ишлар вазирлиги тизимидаги таълим муассасалари курсантлари ва ўқувчиларининг ўқув фаолиятини жисмоний тайёргарликка бўлган мотивациясини ўрганиш зарур, бу эса таълим сифатини янада ошириш ва уларнинг касбий тайёргарлигини ошириш имконини беради.

Умуман бу борада жисмоний тарбия ўқитувчилари нафақат ўз соҳасининг профессионали, балки ўқувчиларни доимий равишда ўз-ўзини такомиллаштириш зарурлигига ишонтира оладиган тажрибали психологлар ҳам бўлиши керак.

Ички ишлар вазирлигининг таълим муассасаларида жисмоний тарбия ўқув фани сифатида унинг кўпроқ амалий йўналтирилганлигидан далолат беради, бу эса битирувчиларнинг жисмоний кўрсаткичларига нисбатан юқори талаблар билан боғлиқ.

Чунки бу жисмоний тарбия жараёни бўлиб, жамият ва давлатнинг амалий эҳтиёжларини рўёбга чиқаришга, шу жумладан, жамоат тартиби ва қонун устуворлигининг яхлитлиги ва хавфсизлигини ҳимоя қилишга қаратилган.

Ички ишлар органлари хизматида биринчи марта қираётган шахсларни жисмоний тарбиялаш жараёни ҳозирги вақтда таълим маданияти босқичига мос келадиган жисмоний тарбия назариясига асосланади, бу эса унинг қобилиятли кадрларни тарбиялаш соҳасидаги имкониятларини сезиларли даражада чеклайди. ва ўз расмий вазифаларини фаол бажаришга ундадилар.

АДАБИЁТЛАР РЎЙХАТИ:

1. Ўзбекистон Республикасининг 2016-йил 16-сентябрдаги “Ички ишлар органлари тўғрисида”ги ЎРҚ-407-сон Қонуни.

2. Ўзбекистон Республикаси Президентининг 2017 йил 29 ноябрдаги ПҚ 3413-сон қарори.

3. Ўзбекистон Республикаси Ички ишлар вазирлигининг 2022-йил 22-сентябрдаги “Милиция ходимлари билан жанговар, хизмат, жисмоний ва маънавий-рухий тайёргарликни ташкил этиш тўғрисида”ги 383-сон буйруғи.

4. Шахов В.И. Педагогика фанининг психологик асослари // Педагогика 2002 йил 4-сон 9-15-бетлар.

5. Карданов А.К. Замонавий политехникнинг касбий фаолиятида жисмоний тайёргарликнинг аҳамияти.

6. Баркалов С.Н., Гарасимов И.В. Россия Федерацияси Ички ишлар вазирлигининг таълим муассасалари курсантларининг жисмоний тарбияси.

7. Кузнецов А.Ф. Курсантларнинг жисмоний тарбия бўйича амалий машғулотларга мотивациясини ошириш // Ҳуқуқни муҳофаза қилиш органларида психопедагогика.